

UCHWAŁA NR LIV-290/2024
RADY GMINY WIERZBICA

z dnia 26 stycznia 2024 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Wierzbica na lata 2023-2026

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2023 r. poz. 40, z późn. zm.) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840, z późn. zm.), po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie, Rada Gminy uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Wierzbica na lata 2023-2026, w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Wierzbica.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubelskiego.

Przewodniczący Rady Gminy
Wierzbica

Zdzisław Muszański

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

Egz. Nr

ZATWIERDZAM
WÓJT GMINY WIERZBICA

*Załącznik do uchwały
Nr LIV-290/2024
Rady Gminy Wierzbica
z dnia 26 stycznia 2024 r. .*

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 - 2026

UZGODNIONO:

Wojewódzki Konserwator Zabytków w Lublinie
Delegatura w Chełmie

OPRACOWAŁA:

Edyta Winiarska

WIERZBICA

2023
1/33

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026

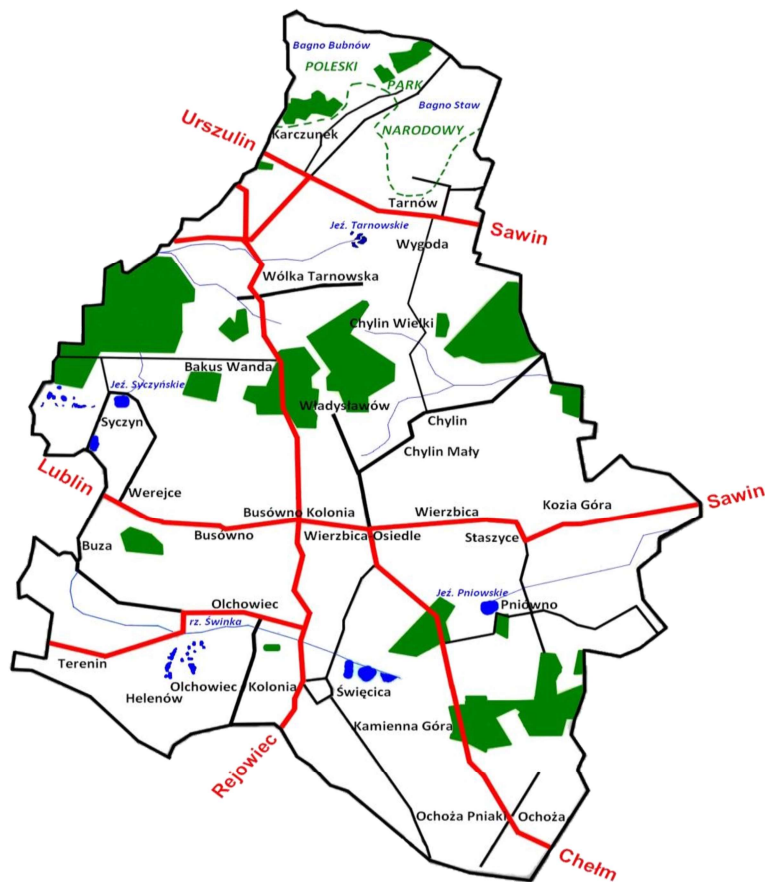
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

SPIS TREŚCI	STRONA
1 Granice administracyjne Gminy Wierzbica	3
2 Wprowadzenie	4
3 Podstawa opracowania	5
4 Uwarunkowania formalno – prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	6
5 Definicje	12
6 Sposoby opieki nad zabytkami	14
7 Opieka nad zabytkami jako zadanie własne gminy	16
8 Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	17
8 1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	17
9 Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego gminy	17
9 1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy	17
9 2 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wierzbica	18
10 Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy Wierzbica	18
10 1 Zarys historii obszaru i krajobrazu kulturowego gminy Wierzbica	18
10 2 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	19
10 3 Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków nieruchomych Województwa Lubelskiego	20
10 4 Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków archeologicznych Województwa Lubelskiego	23
10 5 Zabytki ujęte w gminnej ewidencji zabytków	24
11 Założenia programowe	28
12 Instrumenty służące realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	29
13 Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	30
14 Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami	31
15 Podsumowanie	32
16 Zakres ochrony konserwatorskiej dla obiektów ujętych w rejestrze zabytków	32
17 Zakres ochrony konserwatorskiej dla obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków	33

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026

REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

1. GRANICE ADMINISTRACYJNE GMINY WIERZBICA

Gmina Wierzbica położona jest w północno – zachodniej części powiatu chełmskiego (woj. lubelskie), na obszarze dwóch krain geograficznych. Ponad 60 % jej obszaru, o falistej i pagórkowatej rzeźbie krajobrazu, położone jest na terenie Pagórów Chełmskich – najdalej na wschód wysuniętej części Wyżyny Lubelskiej. Północna, nizinna część Gminy Wierzbica, wchodzi w skład Polesia Lubelskiego (pojezierze Łęczyńsko – Włodawskie oraz Obniżenie Dorohuskie). Przez teren gminy przebiega wododział Wieprza i Bugu. Wyływająca stąd rzeczka Świnka prowadzi swe wody do Wieprza (dopływu Wisły), a niewielkie ciek wodne – dopływy Uherki, płyną do Bugu.

W Gminie Wierzbica turystyka ma duże możliwości. Największą atrakcją jest Poleski Park Narodowy. Otulina Poleskiego Parku Narodowego chroni zachowane w prawie naturalnym stanie unikalne w Europie środowisko – naturalne obszary bagienne, unikalną roślinność i faunę. Piękno Poleskiego Parku Narodowego turyści mogą oglądać z wieży obserwacyjnej w miejscowości Karczunek. Brak przemysłu, nieskażona przyroda, dobrze rozwinięte drogi – stwarzają doskonałe warunki dla rozwoju turystyki pieszej i rowerowej.

Bociany są nieodłącznym elementem nieskażonej przyrody i tych nie brakuje również w Gminie Wierzbica. Są tu również doskonałe tereny łowieckie, a domek myśliwski w Chylinie ułatwia polowania. W gminie są cztery jeziora. W Święcicy jest kompleks stawów, a na jednym z nich jest łowisko dostępne dla wędkarzy.

WIERZBICA

2023

3/33

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

2. WPROWADZENIE

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2022 r. poz. 840, z późn. zm.) nakłada na gminy obowiązek sporządzenia programu opieki nad zabytkami. Mówi o tym artykuł 87 ustawy. Głównym beneficjentem realizacji programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców.

Przyjęty przez Radę Gminy w formie uchwały, gminny program opieki nad zabytkami jest elementem polityki samorządowej. Będzie służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

Program opieki nad zabytkami ma pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy. Wskazane w programie działania są skierowane na poprawę stanu zabytków, ich rewaloryzację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Gminny program opieki nad zabytkami, m.in. poprzez działania edukacyjne, ma też budzić w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia lokalnych wartości i wspólnych korzeni. Wspólna dbałość o zachowanie wartości kulturowych wzmacnia poczucie tożsamości, wspiera identyfikację jednostki z tzw. małą ojczyzną.

Gminny program opieki nad zabytkami jest opracowywany na 4 lata. Z realizacji programu Wójt co dwa lata sporządza sprawozdanie, które przedstawia Radzie Gminy. Kolejne sporządzane programy opieki powinny uwzględniać pojawiające się nowe uwarunkowania prawne i administracyjne, zmieniające się warunki społeczne, gospodarcze i kulturowe, nowe kryteria oceny i aktualny stan zachowania zasobu oraz prowadzone okresowo oceny efektów wdrażania obowiązującego programu.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

3. PODSTAWA OPRACOWANIA

Podstawę prawną opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Wierzbica na lata 2023 – 2026 stanowi ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Art. 87 ustawy nakłada na gminę obowiązek dotyczący sporządzania i uchwalania gminnego programu nad zabytkami, który m.in. określa, że:

1. Wójt sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami.
2. Program, o którym mowa w ust. 1, ma na celu, w szczególności:
 - uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
 - zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
 - wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
 - podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
 - określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
 - podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.
3. Gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.
4. Program, o którym mowa w ust. 3, jest ogłaszany w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
5. Z realizacji programu wójt sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio radzie gminy.
6. Sprawozdanie z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

4. UWARUNKOWANIA FORMALNO – PRAWNE OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podstawę prawną sporządzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami stanowią:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. nr 78, poz. 483, z późn. zm.) w przepisach art. 5, art. 6 ust. 1 i art. 86.

Ochrona zabytków jest konstytucyjnym obowiązkiem państwa i każdego obywatela. Ustawa zasadnicza stanowi fundament systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce:

„Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju (art. 5), (...) stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju (art.6. ust. 1), oraz każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa (art. 86)”.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2023 r. poz. 40, z późn. zm.).

Zgodnie z art. 7 ust.1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, zaspokajanie potrzeb wspólnoty należy do własnych zadań gminy. W szczególności zadania własne gminy obejmują zagadnienia związane z ochroną zabytków jak i opieką nad zabytkami.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840, z późn. zm.).

Ustawa stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce, określa politykę zarządzania zabytkami oraz wyznacza główne zadania państwa oraz obywateli (właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych). Szczegółowe zapisy określają przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków. Wprowadza pojęcia ochrony i opieki.

Ochrona zabytków (art. 4 *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*,) polega w szczególności podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnienie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Natomiast opieka nad zabytkami (art. 5) sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega w szczególności na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

Opiece i ochronie podlegają, bez względu na stan zachowania (art. 6):

- **zabytki nieruchome** – krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne i ruralistyczne, zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,
- **zabytki ruchome** – dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje stanowiące zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych, numizmaty oraz pamiątki historyczne, wytwory techniki, materiały biblioteczne, wytwory sztuki ludowej, rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne, przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne, bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,
- **zabytki archeologiczne** – pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie ustawodawczej mogą podlegać również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Ustawa wskazuje także formy ochrony zabytków (art. 7), do których należą:

- wpis do rejestru zabytków prowadzonego przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, na podstawie decyzji wydanej przez WKZ z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy;
- uznanie za Pomnik Historii przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego;
- utworzenie parku kulturowego przez Radę Gminy na podstawie uchwały;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. wprowadziła obowiązek sporządzenia przez samorządy programów opieki nad zabytkami. Zgodnie z art. 87 tej ustawy zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami. Program ten, po uzyskaniu opinii wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, przyjmowany jest odpowiednio przez Sejmik Województwa, Radę Powiatu i Radę Gminy (art. 87 ust. 3).

WIERZBICA

2023
8/33

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

Na poziomie województwa, powiatu i gminy program taki sporządza się na okres 4 lat (art. 87. ust. 1), z czego po okresie 2 lat zarząd województwa, powiatu, prezydent (burmistrz, wójt) sporządzają sprawozdanie, które odpowiednio przedstawia się Sejmikowi Województwa, Radzie Powiatu lub Radzie Gminy (art. 87 ust. 5).

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa główne cele gminnych programów opieki nad zabytkami, do których należą: włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju:

- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy w właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Program opieki nad zabytkami jest dokumentem uzupełniającym w systemie planowania. Wyznacza cele i określa instrumentarium służące do ich osiągnięcia.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2024 r. poz. 54).

Zgodnie z zapisami ustawy, prognoza oddziaływania na środowisko sporządzana przy okazji opracowywania polityk, strategii, planów lub programów powinna:

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

„określać, analizować i oceniać przewidywane znaczące oddziaływania, (...) na środowisko, a w szczególności na (...) zabytki, jak również w przypadku odstąpienia od przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, Ustawa nakłada obowiązek sprawdzenia, czy decyzja o odstąpieniu uwzględnia: (...) „cechy obszaru objętego oddziaływaniem na środowisko, w szczególności obszaru o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadających znaczenie dla dziedzictwa kulturowego wrażliwe na oddziaływania, istniejące przekroczenia standardów jakości środowiska lub intensywne wykorzystywanie terenu. Niezwykle ważne są przepisy dotyczące planowanych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko i wymagających sporządzenia „raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko”.

Dla ochrony dziedzictwa kulturowego przepis ten jest istotny w kontekście budowy wież telefonii komórkowej oraz stosunkowo nowej inicjatywy, jaką jest budowa farm wiatrowych i ich oddziaływanie na krajobraz kulturowy, a więc przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2023 r. poz. 977, z późn. zm.).

Ustawa precyzuje, co powinno być uwzględniane podczas sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także ustaleniach lokalizacji inwestycji celu publicznego. W istotnym z punktu widzenia opieki nad zabytkami obszarze planowania i zagospodarowania przestrzennego uwzględniania się:

„wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej” (art. 1).

Studium oraz plany zagospodarowania przestrzennego powinny określać:

(...) „obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk, obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej”.

Istotne jest nałożenie na wójtów i burmistrzów obowiązków zarówno zawiadomienia m.in. wojewódzkiego konserwatora zabytków o przystąpieniu do sporządzania studiów, planów zagospodarowania przestrzennego i występowania o opinie i wnioski oraz uzgodnienia.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (Dz. U. z 2023 r. poz. 682, z późn. zm.).

Ustawa traktuje zabytki w sposób szczególny i podkreśla fakt, że obiekt budowlany należy projektować i budować zapewniając:

„ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską”.

Wymienione są rodzaje czynności w procesie budowlanym, również w kontekście obiektów wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na obszarze wpisanym do rejestru zabytków, obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu

WIERZBICA

2023
10/33

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

zagospodarowania przestrzennego, a także ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Budynki podlegające takiej ochronie prawnej nie wymagają świadectwa charakterystyki energetycznej. W przypadku obiektów wpisanych do rejestru zabytków wymagane jest uzyskanie pozwolenia na remont tych obiektów lub ich rozbiórkę (w tym wypadku dopiero po skreśleniu obiektu z rejestru zabytków przez Generalnego Konserwatora Zabytków). Podobnie jest w przypadku chęci zainstalowania na takim obiekcie tablic i urządzeń reklamowych.

Ustawa nakazuje wprost wymóg uzyskania pozwolenia WKZ przed wydaniem pozwolenia na budowę.

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2023 r. poz. 344, z późn. zm.).

Jednym z wymienionych celów publicznych jest „(...) opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami”.

Kolejne zapisy precyzują, jakie działania wymagają pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Są to sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa (tu wyjątkiem są nieruchomości będące we władaniu Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa) lub jednostki samorządu terytorialnego oraz wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych do spółek, podział nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków. Ponadto dopuszczono możliwość nałożenia na nabywcę nieruchomości gruntowej, oddawanej w użytkowanie wieczyste, obowiązku (zapisanego w umowie) odbudowy lub remontu położonych na niej zabytkowych obiektów budowlanych. Taki sam obowiązek można nałożyć w decyzji o ustanowieniu trwałego zarządu.

Ważne dla właściciela zabytku i zarządcy nieruchomości będącej w trwałym zarządzie są zapisy mówiące o obniżce o 50% ceny nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków, chociaż dopuszczono tu także możliwość podwyższenia lub obniżenia tej bonifikaty oraz o obniżce o 50% opłat z tytułu trwałego zarządu, która to bonifikata również może być podwyższona lub obniżona. Gminie przysługuje prawo pierwokupu w przypadku sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków lub prawa użytkowania wieczystego takiej nieruchomości.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2023 r. poz. 1336, z późn. zm.).

Określenie „tereny zieleni” definiuje jako „tereny wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokryte roślinnością, znajdujące się w granicach wsi o zwartej zabudowie lub miast, pełniące funkcje estetyczne, rekreacyjne, zdrowotne lub osłonowe, a w szczególności parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe oraz cmentarze, a także zieleń towarzyszącą ulicom, placom, zabytkowym fortyfikacjom, budynkom, składowiskom, lotniskom oraz obiektom kolejowymi przemysłowym”. Zezwolenie na usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków wydaje WKZ; dotyczy to również drzew owocowych.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

Ustawodawca posłużył się również pojęciem „wartości historycznych”, „kulturowych”, które są jednym z czynników ważnych przy tworzeniu parków krajobrazowych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, ustanawianiu pomników przyrody i innych czynnościach.

Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2020 r. poz. 194, z późn. zm.).

W ustawie zapisano, że prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym, natomiast państwo, jako mecenas, wspiera tę działalność, a minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może wspomóc finansowo realizację planowanych na dany rok zadań. Sprawowanie opieki nad zabytkami jest jednym z podstawowych zadań instytucji kultury, szczególnie tych wyspecjalizowanych w opiece nad zabytkami, których celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami. Stąd też szeroko pojęta opieka nad zabytkami, niekoniecznie musi oznaczać bezpośrednie czynności przy zabytku, ale również gromadzenie wiedzy o zabytkach, jej udostępnianie poprzez np. organizację wystaw, edukację społeczeństwa dotyczącą ochrony zabytków, uświadomienie istnienia odziedziczonych po dawnych mieszkańcach dóbr kultury, uwrażliwienie na wyjątkowy charakter tego dziedzictwa.

5. DEFINICJE

Z uwagi na konieczność precyzyjnego odnoszenia się w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami do zapisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840, z późn. zm.), przyjęto za ustawą następujące definicje:

- **zabytek** – nieruchomość, lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- **zabytek nieruchomy** – nieruchomość, jej części lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;
- **zabytek ruchomy** – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa pkt 1;
- **zabytek archeologiczny** – zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy będący tym wytworem;

WIERZBICA

2023
12/33

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026

REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

- **instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami** – instytucja kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- **prace konserwatorskie** – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji, oraz dokumentowanie tych działań;
- **prace restauratorskie** – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań ;
- **roboty budowlane** – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub otoczeniu zabytku;
- **badanie konserwatorskie** – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich;
- **badania architektoniczne** – działanie ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego, oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- **badania archeologiczne** – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- **historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny** – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych;
- **historyczny zespół budowlany** – powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania, lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- **krajobraz kulturowy** – przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;
- **otoczenie** – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków, w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

6. SPOSOBY OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Według zapisów *art. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej, działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Zgodnie z art. 5 powyższej *ustawy* opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- zabezpieczeniu i utrzymaniu zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

W myśl art. 6. cyt. wyżej ustawy, ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1. Zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- krajobrazami kulturowymi,
- układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- dziełami architektury i budownictwa, dziełami budownictwa obronnego,
- obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- cmentarzami,
- parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,

WIERZBICA

2023
14/33

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

- miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,

2. Zabytki ruchome będące, w szczególności:

- dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej;
- kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje;
- numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami;
- wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującym poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego;
- materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2022 r., poz. 2393);
- instrumentami muzycznymi;
- wytworami sztuki ludowej i rękodzieła, oraz innymi obiektami etnograficznymi;
- przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

3. Zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- cmentarzyskami,
- kurhanami,
- reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Artykuł 6 ustawy mówi również, iż ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej. W ustawie znajdują się zapisy precyzujące formy ochrony zabytków.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

Artykuł 7 ustawy stanowi, że formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków;
- uznanie za pomnik historii;
- utworzenie parku kulturowego;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

7. OPIEKA NAD ZABYTKAMI JAKO ZADANIE WŁASNE GMINY

Obowiązki jednostek samorządowych określają zarówno przepisy *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. z 2022r. poz. 840, z późn. zm.), jak również *ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz.U. z 2023 r. poz. 40, z późn. zm.).

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa obowiązki oraz kompetencje gminy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Zadania te są określone m.in. w art. 22 pkt 4 nakładającym obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków, w art. 87 regulującym sporządzenie na okres czteroletni gminnych programów opieki nad zabytkami, oraz w art. 18 i 19 nakazujących uwzględnienie zapisów tych programów przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Ponadto w artykułach: 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71 i 72 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zawarte są szczegółowe określenia obowiązków samorządu dla objętych ochroną zabytków, które są własnością gminy lub są w jej posiadaniu.

Artykuł 81 i 82 regulują możliwość udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru przez organ stanowiący gminy, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Na podstawie art. 96, wojewoda na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków może powierzyć w drodze porozumienia prowadzenie niektórych spraw z zakresu swojej właściwości, w tym m.in: wydawanie decyzji administracyjnych gminom, powiatom.

Poza tym, w ustawie o samorządzie gminnym, w rozdziale 2 określone są zadania odnoszące się wprost lub pośrednio do ochrony zabytków, np.: zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy, co może przekładać się na działania związane z opieką nad zabytkami w kontekście ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, gospodarki wodnej, gminnych dróg, ulic, czy organizacji bibliotek lub innych placówek.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

8. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

8.1 STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podstawowym dokumentem opisującym strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego jest **"Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019 – 2022"**.

Jako dopełnienie celów Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami wskazano kilka zagadnień horyzontalnych, z których najistotniejsze dla problematyki Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami są:

- Szkolenia dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym, w tym pracowników merytorycznych, z uwzględnieniem zagadnień z zakresu planowania przestrzennego i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.
- Budowanie zasobu wiedzy o ochronie dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym, regionalnym i centralnym.
- Merytoryczne wsparcie procesu planowania i rewitalizacji w gminach.
- Wsparcie działań dokumentacyjnych zasobu zabytkowego.
- Tworzenie narzędzi edukacyjnych dla szkół i instytucji kultury, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
- Podniesienie bezpieczeństwa zabytków ruchomych przez sprzyjanie intensyfikacji współpracy z opiekunami zabytków przez właściwe służby i instytucje.

9. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY

9.1 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY

Dla Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Wierzbica najważniejsze znaczenie mają następujące dokumenty:

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wierzbica

(Uchwała Nr XXXVII - 200/2018 Rady Gminy Wierzbica z dnia 28 września 2018 r.),

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego na obszarze Gminy Wierzbica.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

9.2 STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY WIERZBICA

Studium jest opracowaniem wyznaczającym kierunki polityki przestrzennej Gminy Wierzbica. Zostało zatwierdzone uchwałą Nr XXXVII - 200/2018 przez Radę Gminy Wierzbica w dniu 28 września 2018 roku. Ten ważny strategicznie dla Gminy Wierzbica dokument definiuje także zagadnienia w zakresie uwarunkowań przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego gminy. W planowaniu przestrzennym powinny być wykorzystane istniejące walory gminy, w celu zbudowania najkorzystniejszej formy przestrzennej i wizualnej. Ważna jest ochrona i utrzymanie rozwiązań, stanowiących o indywidualnym rysie historycznym gminy oraz wykorzystanie walorów dziedzictwa kulturowego w promocji gminy i regionu oraz jego charakteru. Do środków, mających na celu zrealizowanie powyższych zadań, m.in. należą:

- ochrona zespołów przestrzennych oraz pojedynczych obiektów wpisanych do rejestru zabytków,
- ochrona stanowisk i obszarów archeologicznych, objętych strefami ochrony archeologiczno-konserwatorskiej,
- ochrona obiektów pozostających w strefach ochrony konserwatorskiej, a nie wpisanych do rejestru zabytków,
- ochrona układów ruralistycznych i sposobu ich pierwotnego zainwestowania,
- ochrona dawnych układów komponowanej zieleni, w tym parków przy folwarcznych, historycznych cmentarzy.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Wierzbica jest zgodny z celem wyznaczonym w wyżej cytowanym Studium.

10. CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW ORAZ ANALIZA STANU DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY WIERZBICA

10.1. ZARYS HISTORII OBSZARU I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY WIERZBICA

Gmina Wierzbica położona jest w północno-zachodniej części powiatu chełmskiego (woj. lubelskie), na obszarze dwóch krain geograficznych. Ponad 60 % jej obszaru, o falistej i pagórkowatej rzeźbie krajobrazu, położone jest na terenie Pagórów Chełmskich - najdalej na wschód wysuniętej części Wyżyny Lubelskiej. Północna, nizinna część Gminy Wierzbica, wchodzi w skład Polesia Lubelskiego (pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie oraz Obniżenie Dorohuckie). Przez teren gminy przebiega wododział Wieprza i Bugu. Gmina Wierzbica ma charakter typowo rolniczy. Podstawowym źródłem utrzymania ludności jest praca we własnych gospodarstwach rolnych. Powierzchnia administracyjna gminy wynosi 14 636 ha. Gmina liczy 20 sołectw, w których mieszka ok. 5 000 osób.

Na obszarze obecnej gminy już w VIII w. istniały wczesnośredniowieczne grodziska. W XV w. tereny te wchodziły w skład

WIERZBICA

2023
18/33

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

staropolskiego powiatu chełmskiego Ziemi Chełmskiej, w województwie ruskim. Z gminą związane były tak znaczne rody polskie jak Rzewuscy, Ostrogowie, Komorowscy, Hemplowie, Lechnicy. W drugiej poł. XIX w. na terenie powiatu chełmskiego guberni lubelskiej władze carskie tworzą gminę Olchowiec. W niepodległej Rzeczypospolitej gmina Olchowiec wchodzi w skład powiatu chełmskiego.

Siedzibę władz gminy ulokowano w Wierzbicy - stan taki trwał do 1954 roku. Potem był okres, w którym Wierzbica była gromadą. W 1973 r., w ramach kolejnej reformy administracyjnej kraju zlikwidowano gromady tworząc w ich miejsce silne gminy. Na mapie kraju po raz pierwszy pojawiła się Gmina Wierzbica.

Gmina Wierzbica ma wiele obiektów, świadczących o jej ciekawej historii. Interesującym dziedzictwem kulturowym gminy są kapliczki. Najciekawsza z nich znajduje się w miejscowości Staszyce. Interesujące są również znaki wiary w okolicach Chylina. W Tarnowie na miejscu dawnej cerkwi stoi obecnie drewniana kaplica. Niedaleko znajduje się dawny cmentarz prawosławny. Oprócz wielu kapliczek i krzyży przydrożnych są też ślady stykania się tu różnych kultur. Najciekawszym zabytkiem w gminie jest drewniany kościół w Olchowcu. Jest to najstarszy zabytek w gminie. Obecna świątynia powstała w 1791 roku. Na cmentarzu w Olchowcu warto zwrócić uwagę na figurę Chrystusa.

W Syczynie na miejscu dawnej parafii unickiej znajduje się kościół i pięknie położony cmentarz.

W Świątocy był kiedyś majątek rodziny Lechnickich. W 1925 r. gościł tu nawet marszałek Polski Józef Piłsudski. Prowadził rozmowy polityczne z ostatnim właścicielem majątku Zdzisławem Lechnickim – jednym z największych działaczy niepodległościowych ówczesnej Polski. Na pamiątkę tego pobytu marszałek Piłsudski posadził modrzew, który teraz jest już pomnikiem przyrody. Ważnym zabytkiem jest zespół dworsko - pałacowy z XVIII/XIX w. w Chylinie.

10.2. ZABYTKI OBJĘTE PRAWNYMI FORMAMI OCHRONY

Zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków;
- wpis na listę Skarbów Dziedzictwa,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

- ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, opieka nad zabytkiem sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza.

10.3 ZABYTKI NIERUCHOME WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami **zabytki nieruchome** stanowią w szczególności:

- krajobrazy kulturowe;
- układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane;
- dzieła architektury i budownictwa;
- dzieła budownictwa obronnego;
- obiekty techniki, w szczególności kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe;
- cmentarze;
- parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni;
- miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu, bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

Rejestr zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie województwa lubelskiego prowadzony jest przez Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie. Dla Gminy Wierzbica właściwym terenowo oddziałem Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Lublinie jest Delegatura w Chełmie.

Sposób prowadzenia rejestru oraz ewidencji zabytków określono w *rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 roku, w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r., nr 113, poz. 661).*

W rejestrze zabytków nieruchomych województwa lubelskiego znajdują się następujące obiekty z terenu Gminy Wierzbica (stan na dzień 31.12.2022 r.)

OLCHOWIEC

- kościół rzymsko-katolicki, pw. Św. Małgorzaty, 1788-1791, nr rej.: **A-83 z 10.10.1956 r., i z 26.11.1966 r.,**

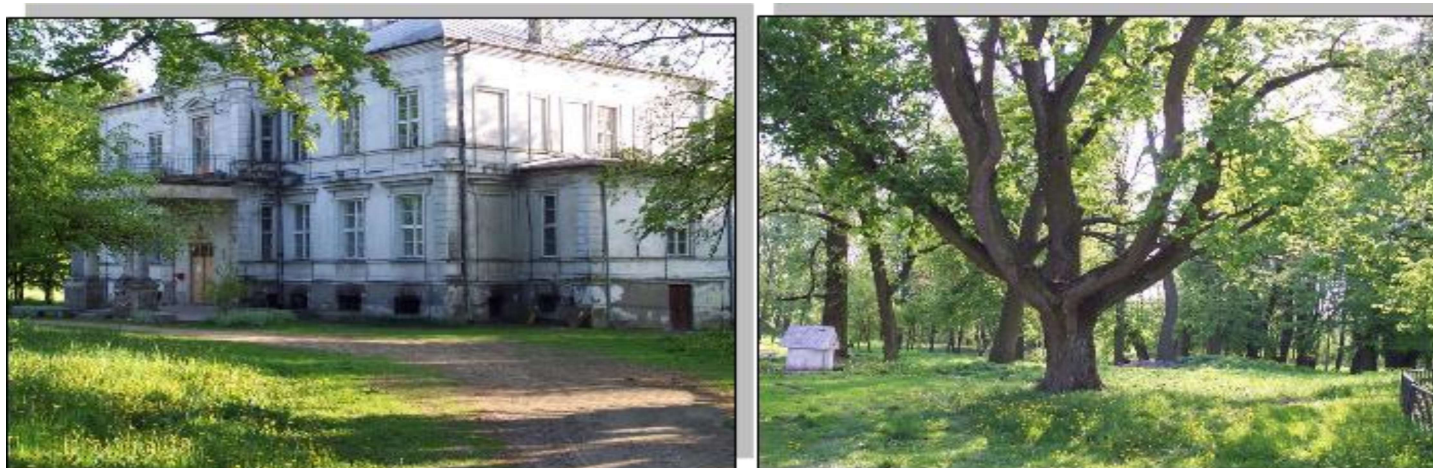
WIERZBICA

2023
21/33

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

- dzwonnica drewniana, k. XIX, nr rej. **A-83 z 10.10.1956 r., i z 26.11.1966 r.,**
- cmentarz kościelny, nr rej. **A-83 z 10.10.1956 r., i z 26.11.1966 r.,**

CHYLIN

- zespół dworsko-parkowy, XVIII-XIX, nr rej. **A-1136 z 26.02.1982 r.**

Rejestr zabytków nieruchomych					
Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Nr	Data wpisu
1	Olchowiec	Kościół rzymsko – katolicki pw. Św. Małgorzaty	Olchowiec 37 22-150 Wierzbica	A/83	
2	Chylin Wielki	Zespół dworsko – parkowy	Chylin Wielki 22-150 Wierzbica	A/1136	

WIERZBICA

2023
22/33

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

10.4 ZABYTKI NIERUCHOME WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

Zabytkiem archeologicznym jest każdy ślad działalności człowieka znajdujący się w ziemi lub pod wodą, którego zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Można wyróżnić dwa typy zabytków archeologicznych: ruchome i nieruchome. Zabytki ruchome to przedmioty związane z działalnością człowieka w przeszłości, wytwory pracy ludzkiej, takie jak naczynia, narzędzia, ozdoby, broń, itp. Znacznie ważniejsze z perspektywy nauki i ochrony dziedzictwa są jednak nieruchome zabytki archeologiczne, nazywane też stanowiskami archeologicznymi. Są to obszary, w obrębie których występują źródła archeologiczne wraz z otaczającym je kontekstem, czyli bezpośrednim otoczeniem, układem warstw glebowych oraz zespołem danych, określających ich położenie. Mogą to być grodziska, cmentarzyska, pozostałości dawnych osad, nawarstwienia miast, nawarstwienia związane z funkcjonowaniem zamków, wsi historycznych, itd.

W świetle ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zabytek archeologiczny to zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów, albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem (art. 3 ust. 4).

Wpisu do rejestru dokonuje wojewódzki konserwator zabytków. Zabytki archeologiczne wpisywane są do księgi „C” rejestru na zasadach określonych w rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. Decyzje o wpisie do rejestru zabytków przechowywane są we właściwych terenowo wojewódzkich urzędach ochrony zabytków.

W rejestrze zabytków archeologicznych województwa lubelskiego znajdują się następujące obiekty z terenu Gminy Wierzbica (stan na dzień 31.12.2022 r.)

BUSÓWNO – KOLONIA

- grodzisko wczesnośredniowieczne, VII-XIII, nr rej., **C-31**,

TARNÓW

- grodzisko wczesnośredniowieczne tzw. "Wały" VIII-XI, nr rej., **C-28**.

WIERZBICA

2023
23/33

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

Rejestr zabytków archeologicznych								
Lp	Miejscowość	Obszar AZP	Nr stanowiska wg AZP	Funkcja	Kultura	Chronologia	Nr	Data wpisu
1	Busówno – Kolonia	77 – 88	29	Wczesnośredniowieczne grodzisko z zachowanymi dwoma wałami.	Wczesne średniowiecze	VII – VIII w.	C/31	Badania archeologiczne na Polesiu Lubelskim, Lublin 2006
2	Tarnów	75 – 88	1	Wczesnośredniowieczne grodzisko z zachowanymi trzema wałami	Wczesne średniowiecze	VII – VIII w.	C/28	„Archeologia Polski Środkowowschodniej”, 2007

10.5 ZABYTKI UJĘTE W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

W Gminie Wierzbica Wójt prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- - zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- - inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- - inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy (art. 21 ustawy o o.z.). Gmina Wierzbica posiada Gminną Ewidencję Zabytków opracowanych zgodnie z wymogami ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

Gminna ewidencja zabytków				
Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Informacja o wpisie do ewidencji zabytków
KAPLICZKI				
1	Staszyce	Kapliczka pw. Św. Maksymiliana Kolbe		Koniec XIX w.
2	Chylin	Kapliczka drewniana		1943 r.
3	Chylin Wielki	Kapliczka murowana		1957 r.
4	Chylin Wielki	Kapliczka kolumnowa		XIX w.
5	Tarnów	Kaplica drewniana		1976 r.
KRZYŻE				
1	Wółka Tarnowska	Krzyż drewniany		1907 r.
2	Ochoża	Krzyż drewniany		1947 r.
3	Terenin	Krzyż drewniany		1947 r.

WIERZBICA

2023
25/33

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

Gminna ewidencja zabytków				
Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Informacja o wpisie do ewidencji zabytków
CMENTARZE				
1	Bakus-Wanda	Cmentarz ewangelicki		XIX – XX w.
2	Busówno – Kolonia	Cmentarz prawosławny		XIX – XX w.
3	Busówno	Cmentarz prawosławny, przycerkiewny		XIX w.
4	Helenów	Cmentarz prawosławny		II połowa XIX w.
5	Olchowiec	Cmentarz greckokatolicki, prawosławny		XIX w.
6	Olchowiec	Cmentarz parafialny, rzymskokatolicki		1904 r.
7	Pniówno	Cmentarz prawosławny		II połowa XIX w.
8	Syczyn	Cmentarz prawosławny		XIX – XX w.

WIERZBICA

2023
26/33

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026**REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY**

9	Syczyn	Cmentarz parafialny rzymskokatolicki		lata 20 XX w.
10	Tarnów	Cmentarz prawosławny		II poł XIX w.
11	Władysławów	Cmentarz ewangelicki		II poł XIX w.
MOGIŁY				
1	Chylin	Mogiła rodziny Wasilewskich		28.V.1943 r.
2	Syczyn	Mogiła żołnierzy niemieckich		XIX – XX w.

Gminna ewidencja zabytków				
Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Informacja o wpisie do ewidencji zabytków
POMNIKI				
1	Wierzbica	Obelisk w hołdzie bohaterom poległym w walce o Wolność i Niepodległość Polski		1984 r.
OBIEKTY PRZEMYSŁOWE				
1	Syczyn	Młyn drewniany		Okolo 1930 r.
2	Ochoża	Szkoła murowana, obok punkt filii bibliotecznej, kaplica		Okolo 1900 r.
3	Syczyn	Szkoła drewniana		XX w.
4	Ochoża	Kamienna studnia		1910 r.
PARKI				
1	Święcica	Pozostałości parku dworskiego „Modrzew Piłsudskiego”		XIX w.
PRYWATNE BUDYNKI MIESZKALNE				
1	Pniówno	Dom drewniany		Okolo 1925 r.
2	Syczyn	Dom drewniany		Koniec XIX w.

WIERZBICA**2023**
27/33

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026

REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

3	Syczyn	Dom drewniany		Okolo 1935 r.
4	Syczyn	Dom drewniany		Okolo 1937 r.
5	Święcica	Dom drewniany		Okolo 1920 r.
6	Święcica	Dom drewniany		Okolo 1910 r.
7	Wierzbica	Dom drewniany		Okolo 1925 r.

11. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Biorąc pod uwagę zasoby dziedzictwa kulturowego Gminy Wierzbica określono następujące priorytety oraz kierunki działań i zadania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Wierzbica na lata 2023 – 2026

Priorytet I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako elementu rozwoju społeczno – gospodarczego gminy.

Kierunek działań 1: Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

Zadania:

- podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy;
- pomoc właścicielom obiektów zabytkowych w pozyskaniu środków na odnowę zabytków;
- stała opieka nad zabytkami wpisanymi do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków;
- zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą.

Kierunek działań 2: Dbanie o stan i porządek na zabytkowych cmentarzach z obszaru gminy.

Zadania:

- inwentaryzacja zabytkowych nagrobków;
- prowadzenie bieżących prac porządkowych przy gminnych cmentarzach.

WIERZBICA

2023
28/33

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

Priorytet II: Rozszerzanie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy.

Kierunek działań: Rozszerzanie zasobu – aktualizacja i uzupełnianie gminnej ewidencji zabytków.

Zadania:

- dokonywanie przeglądów zasobów wpisanych do rejestru zabytków;
- zbieranie informacji, co 2 lata, od właścicieli obiektów wpisanych do ewidencji zabytków nt. przeprowadzonych remontów.

Priorytet III: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

Kierunek działań: Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego.

Zadanie:

- konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych miejscowości w lokalnych dokumentach planistycznych, strategicznych oraz decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania przestrzennego.

Priorytet IV: Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego gminy.

Kierunek działań: Ułatwienie dostępu do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy.

Zadanie:

- udostępnienie gminnej ewidencji zabytków oraz Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Wierzbica na lata 2023 –2026 na stronie internetowej Urzędu Gminy;
- udostępnienie informacji o obiektach zabytkowych na stronie internetowej Urzędu Gminy.

12. INSTRUMENTY SŁUŻĄCE REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Zadania określone w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Wierzbica mogą być wykonywane przy pomocy następujących instrumentów:

- **instrumentów prawnych** – wynikających z przepisów ustawowych, obejmujących między innymi uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, stref ochrony konserwatorskiej, wykonywanie decyzji administracyjnych wojewódzkiego konserwatora zabytków,

WIERZBICA

2023
29/33

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026

REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

- **instrumentów finansowych** – obejmujących między innymi finansowanie prac konserwatorskich, remontowych i archeologicznych, udzielanie dotacji na finansowanie prac konserwatorskich i restauratorskich, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania dla właścicieli posiadaczy obiektów zabytkowych,
- **instrumentów koordynacji** – obejmujących między innymi realizację zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w dokumentach strategicznych województwa lubelskiego,
- **instrumentów społecznych** – obejmujących między innymi działania edukacyjne promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi,
- **instrumentów kontrolnych** – obejmujących między innymi aktualizację gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

13. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Wierzbica, po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostanie przedstawiony Radzie Gminy w celu przyjęcia go uchwałą. Program został opracowany na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych dokumentów planistycznych i aktów prawa miejscowego. Co dwa lata Wójt będzie sporządzał sprawozdania z realizacji zadań Programu i przedstawiał je Radzie Gminy oraz Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków.

Głównym odbiorcą programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców. Program powinien służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących :inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Proponuje się następujące wskaźniki oceniające poziom realizacji gminnego programu:

W ramach priorytetu I:

- poziom wydatków budżetu gminy na realizację programu ochrony i opieki nad zabytkami,
- wartość pozyskanych środków finansowych ze źródeł pozabudżetowych przez gminę,
- wartość pozyskanych środków finansowych ze źródeł pozabudżetowych przez właścicieli zabytkowych obiektów,
- liczba obiektów poddanych pracom zabezpieczającym przed pożarem, zniszczeniem lub kradzieżą,
- ilość zinwentaryzowanych zabytkowych nagrobków.

W ramach priorytetu II:

WIERZBICA

2023
30/33

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026

REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

- ilość wprowadzonych zmian do gminnej ewidencji zabytków,
- ilość nowych obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków.

W ramach priorytetu III:

- ilość inwestycji na obszarach objętych ochroną zabytków.

W ramach priorytetu IV:

- ilość opracowań umieszczonych na stronie internetowej Urzędu Gminy.

14. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Obowiązującym wyznacznikiem sposobu finansowania opieki nad zabytkami są zasady zawarte w rozdziale 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840, z późn. zm.). Nakładają one obowiązek finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku na osobę fizyczną, lub inną jednostkę organizacyjną, w tym także na jednostki z sektora finansów publicznych, posiadające tytuł prawny do zabytku.

Zadania związane z opieką nad zabytkami na terenie Gminy Wierzbica mogą być finansowane m.in. z następujących źródeł:

- z budżetu gminy (w miarę posiadanych możliwości) – finansowanie odbywać się może np. w ramach dotacji udzielanych na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, na zasadach określonych w podjętej przez organ uchwale,
- z budżetu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w ramach przyznanej dotacji na prace zgodnie z art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
- z budżetu Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace zgodnie z art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
- z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w ramach dotacji przyznanej zgodnie z art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w oparciu o zgłaszane corocznie przez Ministerstwo aktualne programy,
- z dotacji unijnych w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych.

Program powinien pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe. Współpraca środowisk samorządowych, konserwatorskich i lokalnych przy realizacji „Gminnego Programu” przynieść powinna wszystkim stronom wymierne korzyści: zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń, polepszenie stanu zachowania obiektów zabytkowych, zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznych, rozwój społeczno-gospodarczy.

Program wykorzystywany może być przez inne jednostki samorządu terytorialnego, środowiska badawcze i naukowe, właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych, a także osoby zainteresowane kulturą i dziedzictwem kulturalnym.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

15. PODSUMOWANIE

Poprzez prowadzenie właściwej polityki władze samorządowe mogą i powinny wytyczać oraz kreować właściwe postawy obywateli wobec zachowanego dziedzictwa.

Do najważniejszych zadań w tym względzie należy:

- Edukacja mieszkańców w zakresie konieczności ochrony miejscowego dziedzictwa kulturowego. Propagowanie idei poszanowania lokalnej specyfiki budowlanej i zachowania ciągłości tradycji. Wskazane są takie inicjatywy jak organizowanie spotkań dla ludności z pracownikami służb konserwatorskich, tworzenie ścieżek edukacyjnych dla młodzieży szkolnej, mające na celu uświadomienia roli zabytków w krajobrazie kulturowym. Wskazywanie i promowanie najlepszych realizacji i inwestycji związanych z zabytkami.
- Administracyjne egzekwowanie rygorów określonych m.in. w dokumentach planistycznych oraz decyzjach administracyjnych, głównie w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji, a także ochrony wyznaczonych obszarów i budynków. Ważną rzeczą jest również skuteczna egzekucja prawa budowlanego, a co za tym idzie walka z samowolami budowlanymi. To właśnie prawdopodobnie samowole budowlane przyczyniły się do utraty cech zabytkowych przez znaczną część budynków. Należą do nich głównie wymiany okien, najczęściej wiążące się z poszerzeniem otworów, zmiany kształtu dachu, dowolny dobór poszycia, zbijanie tynków i docieplanie kosztem podziałów architektonicznych wystroju.
- Rozwój i promocja walorów turystycznych z wykorzystaniem w tym celu obiektów zabytkowych.
- Monitoring umów dotyczących sprzedaży zabytków osobom i przedsiębiorstwom prywatnym, pod kątem realizacji zobowiązań tych podmiotów względem zakupionych obiektów.
- Wykorzystanie zabytkowych zasobów gminy do aktywizacji gospodarczej np. w obszarze turystyki i rekreacji.
- Współpraca ze służbami konserwatorskimi województwa.

16. ZAKRES OCHRONY KONSERWATORSKIEJ DLA OBIEKTÓW UJĘTYCH W REJESTRZE ZABYTKÓW

Wszelkie działania projektowe, remontowe i inwestycyjne związane z tymi obiektami wymagają pozwolenia Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WIERZBICA NA LATA 2023 – 2026
REFERAT ORGANIZACYJNO – ADMINISTRACYJNY

17. ZAKRES OCHRONY KONSERWATORSKIEJ DLA OBIEKTÓW UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

Wymaga zachowania: bryły obiektu i dachu co do kształtu i materiału, podziałów w elewacji, wystroju architektonicznego, stolarki okiennej i drzwiowej co do wielkości, kształtu, wewnętrznych podziałów oraz detalu ozdobnego. Dopuszcza się stosowanie nowych technologii wewnątrz obiektu.

Ustala się następujące zadania, które powinny być uwzględniane przez organy i jednostki administracji publicznej w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami, wspierające właścicieli lub posiadaczy zabytków, wynikające z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, a mianowicie:

- Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
- Wyeksponowania poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
- Zwiększenie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.
- Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
- Realizacji przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Wykonano w 2 egz.:

Egz. Nr 1 – ad/acta – Urząd Gminy w Wierzbicy

Egz. Nr 2 – Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Lublinie – Delegatura w Chełmie

Opracował i wykonała: Edyta Winiarska

Dnia 12.12.2023 r.

WIERZBICA

2023
33/33